

1848-49

Az idén százötven éve annak, hogy Magyarországon kitört az 1848-as forradalom. Petőfi Sándor Nemzeti Dal című versét március 13-án írta. A Nemzeti Dalt (amelyet ma is a márciusi forradalom szimbólumának tekintünk) szavalta Petőfi és vele együtt a nap folyamán tizenöt ezer főre duzzadt tömeg. A Nemzeti Dalt és a forradalom követeléseit egybefoglaló tizenkét pontot nyomtatták ki elsőként az elfoglalt pesti nyomda gépein.

A 19. század első fele a romantika kora volt Európában. A romantikus irányzatok közös jellemzője a fennálló viszonyoktól való elfordulás, az idealizált múlt vagy a távoli iránti rajongás, a természethez, humorhoz vagy valláshoz való menekülés és az addigi uralkodó klasszikus formák áttörésére való törekvés. Magyarországon a Habsburgoktól való függetlenség és a feudalizmus felszámolása volt a fő cél. Ennek részeként nagy szerepet kaptak a nyelvújítási törekvések, a népies költészet megteremtése is.

Petőfi Sándor

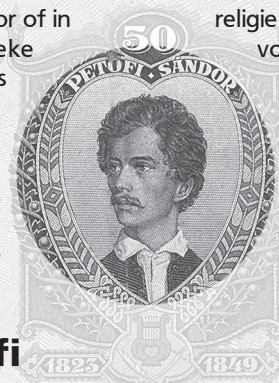
A romantika egyik nagy alakja Petőfi Sándor. Eredeti nevén Petrovics Sándor, 1823-ban Kiskőrösön született. Nemzetközi hírnevű költő, a forradalmi demokratikus és plebejus népi eszmék képviselője. Első versei 1842-ben jelentek meg. Költészetére az egyszerű, világos stílus jellemző. Több száz verse és naplója híven tükrözi a költő érzéseit, politikai meggyőződését. Nyughatatlan természete miatt sokat vándorolt: először katoná, később vándorszínész volt, majd tanítványok és másolómunka reményében Pápra ment. Vándorlásai során ismerkedett meg Szen-drey Júliával, akit 1847 szeptemberében feleségül vett.

A költő évekig várta a forradalmat. 1848 márciusában a forradalmi ifjúság vezére, a szabadságharcban Bem tábornok szárnysegéde volt. Szívvel-lélekkel harcolt a forradalom eszméiért: a Habsburg-birodalomtól való függetlenségért, a feudalizmus felszámolásáért, alkotmányos kormányért, szabadabb polgári viszonyokért és jogegyenlőségért. Petőfi 1848-49-ben is rendületlenül írt, körülbelül száz verse származik ebből az időből. Utolsó, családjának írt levele 1849 július 29-i keltezésű. Valószínűleg két nappal később, az elvesztett segesvári ütközet után, menekülés közben érte a halál, de holtteste sosem került elő.

Dit jaar is het 150 jaar geleden dat in Hongarije de revolutie van 1848 uitbrak. De dichter Sándor Petőfi schreef op 13 maart zijn gedicht **Nemzeti Dal** (Lied van de Natie). Petőfi declameerde zijn Nemzeti Dal, dat ook tegenwoordig nog wordt gezien als het symbool van de maartrevolutie, vóór en samen met een menigte, die in de loop van de dag aanzwol tot vijftienduizend. De tekst van Nemzeti Dal en de twaalf revolutionaire stellingen vormden de eerste drukproeven van de door de revolutionairen bezette drukkerij van Budapest.

In de eerste helft van de negentiende eeuw kwam in Europa de Romantiek in zwang. Gemeenschappelijk kenmerk van alle romantische tendenzen vormde de afkeer van de gevestigde orde, een zucht naar een geidealiseerd verleden of verre streken en een vlucht naar de natuur, in humor of in religie én een poging de heersende klassieke vormen te doorbreken. In Hongarije was onafhankelijkheid van se huis en de afschaffing van de feodale systeem. Hier grote rol weggelegd vernieuwingsinitiatieven van volks-

Sándor Petőfi

Een van de groten van de Romantiek is Sándor Petőfi. Hij werd in 1823 in Kiskőrös geboren als Sándor Petrovics. Hij was een dichter van internationale faam en de vertegenwoordiger van de revolutionaire en populistische denkbeelden. Zijn eerste verzen verschenen in 1842. Kenmerkend is zijn eenvoudige, luchtige stijl. Uit vele honderden gedichten en dagboeken spreken de gevoelens en de politieke overtuiging van deze dichter. Zijn rusteloze aard bracht hem overal: eerst was hij militair, later acteur bij een rondreizend theatergezelschap en uiteindelijk trok hij naar Pápa op zoek naar schrijfpodochten en leerlingen. Op een van zijn reizen kwam hij Julia Szendrey tegen, met wie hij in september 1847 in het huwelijk trad.

Petőfi heeft lang uitgekeken naar de revolutie. In maart 1848 was hij de aanvoerder van de jongeren en tijdens de vrijheidsstrijd was hij de rechterhand van generaal Bem. Met hart en ziel streed hij voor de idealen van de revolutie: onafhankelijkheid van het Habsburgse rijk, afschaffing van het feodale stelsel, een zich op de grondwet baserende regering, vrijere burgerlijke verhoudingen en rechtsgelijkheid. Ook in 1848-49 bleef Petőfi enorm productief, uit die tijd stammen wel honderd gedichten. Zijn laatste gedicht, gericht aan zijn gezin, schreef hij op 29 juli 1849. Hij is waarschijnlijk twee dagen later gestorven, tijdens zijn vlucht na de verloren slag bij Segesvár (Sighisoara). Zijn lichaam is echter nooit gevonden.

Eeltsje Halbertsma

A szabadságharc bukásának híre eljutott Nyugat-Európába is, Így a Frízföldre is. (Hollandia ezen északi tartományában még ma is sokan beszélnek frízül.) A fríz származású Eeltsje Halbertsma (1797-1858) alábbi versében örökítette meg Batthyány alakját. Halbertsma Leidenben tanult az egyetemen és tanulmányútra Heidelbergbe is eljutott. Ő és két testvére, akik szintén írók voltak, a fríz romantika képviselője. A frízek azt mondják róluk, hogy **De Halbertsma's hawwe de Friezen wer leard har eigen tael to lezen en der yn to sjongen**, magyarul: a Halbertsma testvérek tanították meg a frízeket saját nyelvükön újra olvasni és énekelni. ■

Het nieuws van raakte ook
Zo ook in
De Fries Eeltsje Hal-
vereeuwigde in
de naam van Bat-
studeerde in Leiden
studie ook een tijdje
met zijn broers
waren,
woordigt
Romantiek.
Friesland het
hen gezegd:
De Halbertsma's ha-
wer leard har eigen tael
to sjongen. ■

de mislukte vrijheidsstrijd
in West-Europa bekend.
de provincie Friesland.
bertsma (1797-1858)
nevenstaand gedicht
thyány. Halbertsma
en verbleef voor zijn
in Heidelberg. Samen
die eveneens schrijver
vertegen-
hij de Friese
Er wordt in
volgende over

wwe de Friezen
to lêzen en dêr yn

Na hun succes met de CD-Rom Honfoglalás 896-1996 (zie Most Magyarul! Hongarije Magazine nr. 4) werken de leerlingen van het Bethlen Gábor Református Gimnázium uit Hódmezővásárhely nu aan de opvolger: de gebeurtenissen rond de vrijheidstijd van 1848-49. In ons volgende nummer volgt meer nieuws hierover.

1848 -1998

Uit de uitnodiging van de Hongária Club 1929 Amsterdam en de Hongaarse Federatie in Nederland:
Het is 171 jaar geleden en bij iedere Hongaar roepen de jaartallen 1848-49 nog altijd bijzondere gevoelens op. Men viert dit jubileum op gepaste wijze met een naar men hoopt onvergetelijk feest:

Programma: herdenking, toespraken, hofdans, dans- en muziekoptredens, Hongaars Bal, muziek...

ars bal: www.hongaarse-evenementen.nl

... van 19.00 u., einde: 00.30 u.
... verkrijgbaar aan de zaal, fl. 25,- pp

Batthyány's dead

(Út de oarloch fan Eastenryk tsjin Hongarije)

1849

Hongarijes eed'le lieder,
Batthyány is nou wei;
Krûd en lead fan kroande boalen
Naem him fan dizze ierde wei.
Rôf kaem by de moarderije
En men stiel syn skatten ek;
't Earst geslacht fan Hongarije
Moast jit oan de biddelsek.

Magyaerske dapp're helden
Fochten Hongarije frij;
Eastenryk syn rôfkroäten
Sloegen en forjagen sy.
Nou kaem Ruslan mei syn benden
Út it rûge Noarden op.
Om it folkerjocht to skenden
Mei de koegel, mei de strop.

Hwat net flechte koe, moast stjerre,
Hwant genede wie der net;
Mar de sultan fan Turkije
Teande jin in minsklik hert.
Kristenboalen moatte leare
Deugd en edelmoedichheit
Fan in Turk, in man mei eare:
Skande foar de kristenheit!

Batthyány is formoarde
Foar de frijheit fan syn ryk;
Hongarije is forplett're,
Frijheidsstander leit yn 't slyk.
Heal Europa is fol woede
Om it yslík grouwelstik;
Mar de wraek komt mei syn roede:
Trilje dan, tirannen, skrik!

Iennis sil dy dei oanbrekke,
As in swarte tongerwolk;
Dan sil hiel Europa opkomme
Foar it eed'le Ongersfolk.
Ja, Wandaelske tirannije!
Tink net dat de wraek forjit;
De eed'le deaden, ja dy swije,
Mar har geast dy libbet jit.

Libbet! edele Hongaren!
Spried him hiel it ierdryk oer,
Fier oer de Atlantis hinne
As in helder, heilich fjûr.
Hoopje, o, Ongersman en Poalen!
Jitte is it tsjust're nacht:
Leit de frijheit nou forhoalen,
Iennis komt se ûnforwacht!

Batthyány halála

(a magyar szabadságharc idejéből)

1849

Magyarország hős vezére
Batthyány gróf elesék;
Koronás bakók lövése
Oltotta ki életét.
A gyilkot rablás tetézte
S vele kincse is bukkott:
Magyarok hős nemzedéke
Koldus sorsára jutott.

Országuk felszabadíták
A derekas vitézek,
Sok bitang zsoldos katonát
Leverték s elűzének.
Északról durván, nagy hévvel
Nyomult a cári sereg
A nép jogait kötéllel
S golyóval gyalázní meg.

Nem lévén sehol kegyelem
Hullt, ki futni nem tudott.
A szultán volt biz' az egyetlen
Ki jó példát mutatott.
Óh, mily szégyen és gyalázat,
Hogy nyájás keresztjének
Egy töröktől tanulának
Erényt s nagylelkűségét!

Mivel szabadsáért harcolt,
Batthyányt kivégezék,
Magyarország vérben ázott
S zászlaja sárban heverék.
Európa dühtől reszket
Hallván e barbárságot;
De a bosszú nincs már messze;
Reszketsetek, zsarnokok!

Elérkezik egyszer a nap,
Mint sötét viharfelhő,
Hogy Európa a magyar
Segítségére eljő.
Ne gondold, barbár zsarnokság,
Hogy felede a bosszú,
A halottak bizony némák,
De lelkiük élte hosszú.

Ti, nemes, bátor magyarok,
Mint kristálytisza, szent láng
Éljetek s szaporodjatok
A világ minden pontján.
Reméljete, magyar s lengyel!
A sötétség egyre nő,
Most még rejtőzik a béke,
De majd váratlan eljő.

Grou, 2 november 1849

Szöveg/tekst © 1998 versfordítás/vertaling: Pál Zsuzsanna
met dank aan de Fryske Akademy